

GEZONDHEIDSPROBLEMEN OPLOSSEN

Hoe pakken we biggenuitval voor spenen aan?

In de vorige editie van *Varken* stonden we stil bij het oplossen van een probleem met verwerpers halverwege de dracht. Deze keer bespreken we de biggenuitval in de kraamperiode. Dat is een probleem dat zelfs buiten de varkenssector nogal wat aandacht kreeg de laatste tijd.

Het begint er altijd mee dat we duidelijk willen hebben wat het probleem is. Hoe hoog is de biggenuitval precies? Is de uitval verschillend bij zeugen van verschillende leeftijden? Maar ook: hoeveel biggen worden doodgeboren? Dat laatste is belangrijk om in samenhang met de biggenuitval te analyseren. Sommige veehouders noemen een slap geboren big die binnen enkele uren na de geboorte overlijdt, een doodgeboren big. In dat geval kan het uitvalspercentage nog best meevallen, terwijl het aantal doodgeboren biggen tegenvalt.

Andersom is ook mogelijk. Dus de manier van registratie kan al uitmaken in hoe erg het probleem lijkt of is. Ook van belang is de leeftijdsopbouw van de zeugenstapel. Bij oudere zeugen worden vaak meer niet-levensvatbare biggen geboren met meer kans op uitval en doodgeboorte.

Precieze beschrijving probleem

Door goed door te vragen kan men tot een precieze omschrijving van het probleem komen. Bijvoorbeeld: "In de loop van de laatste drie jaar is op een conventioneel zeugenbedrijf het aantal doodgeboren biggen per worp opgelopen, terwijl tegelijkertijd ook het uitvalspercentage zuigende biggen toegenomen is. Negen van de tien uitgevallen biggen overlijden binnen anderhalve dag na werpen. Het probleem speelt bij zeugen van alle leeftijden, maar minder bij de gelten. De zeugen zijn niet ziek rond het werpen, maar sommigen hebben een matige eetlust en een vrij hoge lichaamstemperatuur (39,5 graden Celsius)." ►

“Door goed door te vragen kan men tot een precieze omschrijving van het probleem komen”

Mogelijke oorzaken op een rij

Graag willen we zoveel mogelijke relevante informatie verzamelen. Het is belangrijk om eerst een lijst te maken van de mogelijke oorzaken om daarna te proberen zoveel mogelijk van de lijst af te strepen, zodat uiteindelijk de meest voor de hand liggende oorzaak boven komt drijven. Mogelijke oorzaken van te veel doodgeboorte en veel slappe, niet levensvatbare biggen (en dus veel uitval op de eerste dagen na werpen) zijn:

1. Infecties: PRRS, Parvo, Circo, EMCV.
2. Geboorteproblemen/traag werpen: conditie zeugen; energie-, eiwit-, of calciumstofwisseling.
3. Intoxicaties: mestgassen; nitriet; organofosfaten.
4. Water en voeding: gedurende hele voorgaande cyclus, obstipatie.
5. Stress: toezicht; verplaatsen zeugen; onrust; stalklimaat; nestmateriaal.
6. Zeugfactoren: leeftijdsopbouw zeugenstapel; lijn zeug en beer.

Extra informatie verzamelen

Informatie is dus belangrijk en dat hoeft niet direct te betekenen dat er allerlei dure laboratoriumtesten nodig zijn. Het begint met informatie verzamelen over het bedrijf en de precieze gang van zaken rond het werpen. Dat gaat dan over zaken

zoals toomgrootte, geboortegewicht, drachtlengte, conditie van de zeugen bij werpen, voeding en water rond werpen, aanwijzingen voor obstipatie, tijdstip verplaatsen naar kraamstal, toezicht rond het werpen, geboortehulp, geboorte-inductie, indruk van het stalklimaat en vooral ook de duur van het geboorteprocés. Daarna kan het nuttig zijn om gericht nader onderzoek uit te voeren, zoals sectie op doodgeboren vruchten en de bijbehorende nageboortes, bloedonderzoek bij zeugen op ziekteverwekkers of op stofwisselingsproblemen, zoals kalkstofwisseling, energie- of eiwitstofwisseling, lever- of nierproblemen.

Ons voorbeeld...

Zoals gezegd: “De zeugen zijn niet ziek rond het werpen, maar sommigen hebben een vrij hoge lichaamstemperatuur (39,5 graden Celsius).” Zeugen krijgen het altijd warm van werpen en die temperatuur van 39,5 graden Celsius is dus niet afwijkend. Het is geen reden om gelijk te gaan zoeken naar een infectieziekte, dus het insturen voor pathologisch onderzoek van doodgeboren biggen is dan ook niet de eerste optie.

De zeugenhouder heeft op de zeugenkaarten bijgehouden hoe snel het werpproces verloopt. Dat was in dit geval vrij lang: gemiddeld bijna zes uur, met uitschieters naar meer dan acht uur. Uit de technische cijfers blijkt dat de drachtlengte ook wat langer is dan gemiddeld. Kortom, het werpproces duurt te lang.

Een bekende oorzaak kan de calciumstofwisseling zijn. Rond het werpen is er namelijk plotseling veel calcium nodig, zowel voor het goed samentrekken van de baarmoeder als voor het op gang komen van de melkgift. Zeugen moeten dus goed kunnen schakelen. Uit bloedonderzoek blijkt dat de zeugen dat hier goed lijken te doen.

In het onderzoekspakket voor bloedonderzoek zitten ook testen die wat zeggen over de energie- en eiwitstofwisseling. Bij die uitslagen vielen twee zaken op: voor het werpen hadden vijf van de tien onderzochte zeugen een hoge concentratie vrij-vetzuren in het bloed en bij alle onderzochte zeugen was de concentratie albumine (transporteiwit) in het bloed aan de hoge kant. Dat eerste wijst erop dat de zeugen langere tijd (meer dan tien uur) niet hadden gegeten, terwijl de bloedmonsters toch echt binnen een paar uur na de voerverstrekking waren genomen. De hoge albumine wijst op enige bloedindikking, wat het gevolg kan zijn van een matige wateropname.

Niet te ingewikkeld denken

Ook in ons voorbeeld blijkt maar weer eens dat je ook bij slepende kwesties niet meteen te ingewikkeld moet redeneren. Kennelijk namen de zeugen kort voor werpen weinig water en voer op, waardoor ze tijdens het werpen snel energie tekort komen. Dit resulteert in traag werpen en daardoor relatief veel niet-levensvatbare en dode biggen. De matige voeropname was

“Bij slepende kwesties hoef je niet direct ingewikkeld te redeneren”

niet gekoppeld aan ziekte van de zeugen. In dit geval bleek dat de opbrengst van de drinknippels niet constant was en daarnaast functioneerde het ‘frisse neuzen’-systeem niet optimaal.

Verder is op het bedrijf ook nog besproken hoe de gang van zaken is rond de controle van zeugen bij werpen. Die controle is belangrijk, maar moet voor de zeugen ‘voorspelbaar’ zijn. Als de zeugen zich iedere keer bij het onverwacht binnenkomen van de verzorger in de stal een hoedje schrikken, zullen ze geneigd zijn het werpen uit te stellen tot het wel rustig is op de afdeling.

Zeldzame problemen komen érg weinig voor

Het lijkt logisch, maar inventariseer altijd eerst de veel voorkomende, simpele verklaringen voor een probleem. Roep er deskundigen bij als dat niet direct lukt. Vaak helpt een frisse blik van de buitenstaander. Tot slot is het geruststellend dat veel problemen vanzelf voorbijgaan. ■

